

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2021/58

Karar Sayısı : 2024/14

Karar Tarihi : 23/1/2024

R.G.Tarih-Sayı : 5/4/2024-32511

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR:

- Kayseri Vergi Mahkemesi (E.2021/58)
- İstanbul 3. Vergi Mahkemesi (E.2023/201)

İTİRAZLARIN KONUSU: 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 31/10/1980 tarihli ve 2329 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle değiştirilen 169. maddesinin "...avukatlık ücret tarifesinde yazılı miktardan az ve üç katından fazla olamaz." bölümünün Anayasa'nın 2., 36. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talepleridir.

OLAY: Vergi dairesi müdürlüğü tarafından düzenlenen vergi/ceza ihbarnamesi ile banka hesabı aracılığıyla alınan altın nedeniyle tahsil edilen banka ve sigorta muamele vergisinin iptali ve iadesi talebiyle açılan davalarda itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkemeler, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 169. maddesi şöyledir:

"Yargı mercilerince karşı tarafa yükletilecek avukatlık ücretinin miktarı:

Madde 169 – (Değişik: 31/10/1980 - 2329/2 md.)

Yargı mercilerince karşı tarafa yükletilecek avukatlık ücreti, avukatlık ücret tarifesinde yazılı miktardan az ve üç katından fazla olamaz."

II. İLK İNCELEME

A. E.2021/58 Sayılı Başvuru Yönünden

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 24/6/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E.2023/201 Sayılı Başvuru Yönünden

2. Anılan İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 18/1/2024 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. BİRLEŞTİRME KARARI

3. 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 31/10/1980 tarihli ve 2329 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle değiştirilen 169. maddesinde yer alan "...yazılı miktardan az..." ve "...olamaz." ibarelerinin iptallerine karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2023/201 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2021/58 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2021/58 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 18/1/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ

4. Başvuru kararları ve ekleri, Raportör Yakup MACİT tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

5. 1136 sayılı Kanun'un 164. maddesinin birinci fıkrasında avukatlık ücretinin, avukatın hukuki yardımının karşılığı olan meblağ veya değeri ifade ettiği belirtilmiştir. Anılan maddenin ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarında avukat ile müvekkili arasındaki sözleşme ilişkisinden doğan avukatlık ücreti ile ilgili düzenlemelere yer verilmiştir.

6. Maddenin dördüncü fıkrasında ise dava sonunda haklı çıkan taraf lehine hükmedilen ve yargılama gideri niteliğinde olan yasal vekâlet ücretinin kime ait olduğu ve özellikleri belirtilmiştir. Anılan fıkroda, kararla Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine (Tarife) dayanılarak karşı tarafa yüklenecek söz konusu ücretin avukata ait olacağı, bu ücretin iş sahibinin borcu nedeniyle takas ve mahsup edilemeyeceği ayrıca haczedilemeyeceği öngörülmüştür.

7. Söz konusu Kanun'un 168. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında ise baro yönetim kurullarının, her yıl eylül ayı içinde hazırlayarak gönderdikleri Tarifelerin Türkiye Barolar Birliği (TBB) Yönetim Kurulunca, o yılın ekim ayı sonuna kadar düzenlenerek Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderileceği, Tarifelerin Bakanlıkça onaylanması ya da geri gönderilmesi üzerine TBB Yönetim Kurulunun üçte iki çoğunlukla aynen kabul etmesi hâlinde onaylanmış sayılacağı ve sonucun Bakanlığa bildirileceği, Bakanlığın Tarifeyle karşı dava açabileceği hükme bağlanmıştır.

8. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 323. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ğ) bendinde vekille takip edilen davalarda kanun gereğince takdir olunacak vekâlet ücretinin yargılama giderlerinden olduğu düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un "*Yargılama giderlerinden sorumluluk*" başlıklı 326. maddesinde kanunda yazılı hâller dışında yargılama giderlerinin, aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verileceği, davada iki taraftan her birinin kısmen haklı çıkması durumunda mahkemenin, yargılama giderlerini tarafların haklılık oranına göre paylaşacağı belirtilmiştir. Kanun'un 330. maddesinde ise vekil ile takip edilen davalarda mahkemece kanuna göre takdir olunacak vekâlet ücretinin taraf lehine hükmedileceği öngörülmüştür.

9. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yargılama giderleriyle ilgili olarak anılan Kanun'da hüküm bulunmayan hâllerde 6100 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı, (2) numaralı fıkrasında 2577 sayılı Kanun ve söz konusu maddenin (1) numaralı fıkrası uyarınca 6100 sayılı Kanun'a atıfta bulunulan hâller saklı kalmak üzere vergi uyumsuzluklarının çözümünde 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun ilgili hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

10. Yine 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 324. maddesinin (1) numaralı fıkrasında harçlar ve tarifesine göre ödenmesi gereken avukatlık ücretleri ile soruşturma ve kovuşturma evrelerinde yargılamanın yürütülmesi amacıyla devlet Hazinesinden yapılan her türlü harcamaların ve taraflarca yapılan ödemelerin yargılama giderlerinden olduğu belirtilmiştir. Anılan Kanun'un 325. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında ise sanık hakkında cezaya veya güvenlik tedbirine hükmedilmesi hâlinde bütün yargılama giderlerinden sanığın sorumlu olduğu, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve cezanın ertelenmesi durumlarında da sanık aleyhine yargılama giderlerine hükmedileceği düzenlenmiştir.

11. Kanun'un 327. maddesinde hakkında beraat veya ceza verilmesine yer olmadığına karar verilen kişinin, sadece kendi kusurundan ileri gelen giderleri ödemeye mahkûm edileceği, bu kişinin önceden ödemek zorunda kaldığı giderlerin devlet Hazinesince üstlenileceği hükme bağlanmıştır.

12. Bu itibarla hukuk, ceza, idari ve vergi usul hükümlerine göre davayı kazanan taraf ile beraat eden sanığın ya da mahkûmiyet, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi hâlinde katılanın kendisini vekille temsil ettirmesi durumunda lehine vekâlet ücretine hükmedileceği, aleyhine karar verilen taraf ya da sanık veya devletin de Tarifede belirlenen vekâlet ücreti ile diğer yargılama giderlerini ödemekle yükümlü olduğu anlaşılmaktadır.

13. 1136 sayılı Kanun'un 169. maddesinde ise yargı mercilerince karşı tarafa yükletilecek avukatlık ücretinin, Tarifede yazılı miktardan az ve üç katından fazla olamayacağı hükme bağlanmış olup anılan maddenin "*...avukatlık ücret tarifesinde yazılı miktardan az ve üç katından fazla olamaz.*" bölümü itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

14. Vergi uyuşmazlıklarında hükmedilecek vekâlet ücreti ise söz konusu Kanun'un 168. maddenin ikinci fıkrasında özel bir şekilde düzenlenmiştir. Anılan fıkraya göre genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler ve bunların zam ve cezaları ile tarifelere ilişkin davalar ve 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un uygulanmasından doğan her türlü davalar için avukatlık ücreti tutarı maktu olarak belirlenecektir.

15. Bu itibarla kural kapsamında karşı taraf lehine ya da aleyhine hükmün verildiği tarihte yürürlükteki Tarifede öngörülen konusu para olsa veya para ile değerlendirilebilse dahi maktu ücrete bağlı olan ya da konusu para olmayan veya para ile değerlendirilemeyen hukuki yardımlarda ödenecek vekâlet ücretinin asgari haddi kadar ya da bu miktarın üç katına kadar vekâlet ücretine hükmedilebileceği anlaşılmaktadır.

B. İtirazların Gerekçeleri

16. Başvuru kararlarında özetle; davada taraflara vekâlet ücreti ödeme yükümlülüğü öngörülmesinin mahkemeye erişim hakkına yönelik bir sınırlama oluşturduğu, Tarifenin ikinci kısmının birinci bölümünde konusu para veya para ile değerlendirilebilen hukuki yardımlara ödenecek ücretin maktu olarak belirlendiği, dava değerinin maktu vekâlet ücretinin altında olduğu hâllerde kişilerin uyuşmazlığı dava konusu yapmaktan çekinebileceği, bu durumun taraflar arasındaki menfaat dengesini bozacağı, davanın kısmen kabul kısmen reddedilmesi hâlinde de iki taraf lehine maktu vekâlet ücretine hükmedileceğinden davacının dava sonunda elde etmiş olduğu faydanın aleyhine hükmedilen vekâlet ücreti nedeniyle maddi olarak zarara uğramasına neden olacağı, bunun yanı sıra dava konusu miktarı geçmeyecek şekilde vekâlet ücretine hükmedilmesi imkânı varken dava değerini aşacak şekilde maktu vekâlet ücretine hükmedilmesinin davanın en az giderle sonuçlandırılması ilkesiyle de bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 36. ve 141. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

18. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" denilmektedir. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisinin temel bir hak olma özelliğinin yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir (AYM, E.2021/9, K.2022/4, 26/1/2022, § 28; E.2022/104, K.2023/28, 16/2/2023, § 9).

19. Hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, hukuki bir uyuşmazlığın bu konuda karar verme yetkisine sahip bir mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsar. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin ya da zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir (AYM, E.2021/20, K.2022/84, 30/6/2022, § 10; E.2022/104, K.2023/28, 16/2/2023, § 10; E.2021/37, K.2021/63, 22/9/2021, § 17).

20. Dava hakkının da etkili bir şekilde kullanılabilmesi hukuk, idari ve ceza yargılamalarında kişilere avukat yardımından faydalanmaları hususunda gerekli imkânların sağlanmasıyla mümkündür. Yargılama gideri olan vekâlet ücretinin miktarının, hangi taraftan tahsil edileceğinin ve buna ilişkin şartların da bu kapsamda değerlendirilmesi gerekir.

21. Bu itibarla dava aşamasında kimin lehine ya da aleyhine hükmedileceği belli olmayan bu ücret yükümlülüğü, bir usul kuralı olup mahkemeye erişim hakkı ile ilişkilidir (*Serkan Acar*, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38; *Mehmet Okutan ve Mustafa Okutan*, B. No: 2018/293, 18/5/2021, § 43). Taraflar aleyhine vekâlet ücretine ve yargılama giderlerine hükmedilmesini ve tarafların yargılama sürecinde yükledikleri giderlerin karşı tarafa yükletilmesi talebinin reddini öngören düzenlemeler mahkemeye erişim hakkını sınırlayabilir (*Hilmi Kocabey ve diğerleri*, B. No: 2018/27686, 17/11/2021, § 98). Bununla birlikte taraflar lehine hükmedilmesi gereken vekâlet ücretinden yoksun bırakılması sonucunu doğuran uygulamalar da anılan hak açısından sınırlamalara neden olabilir.

22. İtiraz konusu kural yargı mercilerince karşı tarafa yükletilecek avukatlık ücretinin Tarifede yazılı miktardan az ve üç katından fazla olamayacağını hükme bağlamaktadır.

23. Kuralda genellikle davalının idare veya devlet olduğu idari ve vergi davaları ile devletin, gerçek kişilerin veya özel hukuk tüzel kişilerinin karşılıklı taraf olduğu veya yalnızca gerçek kişilerin veya özel hukuk tüzel kişilerinin davacı ya da davalı sıfatının bulunduğu hukuk davaları ile katılan veya sanığın kendilerini vekil ile temsil ettirdiği ceza davalarında dava değerine bakılmaksızın yargı mercilerince karşı tarafa yükletilecek avukatlık ücretinin alt ve üst sınırı belirlenmektedir.

24. Kuralın vekâlet ücreti bakımından öngörülen alt ve üst sınır dikkate alınarak öncelikle konusu para olan veya para ile değerlendirilebilen hukuk, idare ve vergi davalarında taraf olan *idare veya devlet* ile *gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri* yönünden ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir.

25. Kural *dava değerinin düşük olduğu yargulamalarda gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişileri aleyhine karar verilmesi yönünden* incelendiğinde; tarafların gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olduğu ya da bir tarafı devlet olan hukuk veya idari ve vergi davalarında aleyhine karar verilen tarafın ödeyeceği vekâlet ücretinin Tarifede belirlenen maktu miktardan az ve üç katından fazla olmaması, ilgili tarafın (gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi) dava değerine göre hesaplanacak vekâlet ücretine kıyasla daha fazla vekâlet ücretinden sorumlu olması sonucunu doğurmaktadır.

26. Bu itibarla dava sonunda hükmedilecek vekâlet ücretinin Tarifede farklı davalar için belirlenen maktu ücretten az ve üç katından fazla olmamasını öngören kural nedeniyle mahkemeye erişim hakkına sınırlama getirilmektedir.

27. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" denilmiştir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

28. Bu kapsamda mahkemeye erişim hakkını sınırlamaya yönelik kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kurallar keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olmalıdır.

29. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

30. 1136 sayılı Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 169. maddesinde vekâlet ücretinin tespitinde Tarifenin esas alınacağı düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un 168. maddesi uyarınca her yıl TBB Yönetim Kurulunca hazırlanan ve Bakanlıkça onaylanarak yürürlüğe giren Tarifede mahkemelerde, tüm hukuki yardımlarda, taraflar arasındaki uyuşmazlığı sonlandıran her türlü merci kararlarında ve ayrıca kanun gereği mahkemelerce karşı tarafa yükletilmesi gereken avukatlık ücretinin ödenmesine ilişkin şartlar ile kanunda belirtilen bazı istisnalar dışında maktu ve nispi vekâlet ücretinin uygulanacağı davalar ve miktarları belirlenmiştir.

31. Kuralda ise Tarifede her yıl tespit edilen maktu miktarlar esas alınmak suretiyle mahkemelerce hükmedilecek vekâlet ücretinin alt ve üst sınırı belirlenmiştir. Dolayısıyla yargı mercilerince hükmedilecek vekâlet ücretine ilişkin alt ve üst sınırın açık ve net olarak belirlendiği gözetildiğinde kuralın belirli ve öngörülebilir nitelikte olduğu, bu yönüyle kanunilik şartını taşıdığı anlaşılmaktadır.

32. Hukuk devletinde, bir kimsenin, başka bir kişinin hukuka aykırı işlem ve eylemi nedeniyle uğradığı zararı o kişiden tazmin etmesini sağlayacak hukuksal mekanizmaların oluşturulması gerekir. Bu durum, aynı zamanda Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının da bir gereğidir. Bu anlamda, haksız yere dava açmak

zorunda bırakılan veya kendisine karşı haksız yere dava açılan bir kimsenin o dava nedeniyle yaptığı masrafların karşı taraftan tazmini amacıyla tedbir alınması hukuk devletinin bir gereğidir (bazı farklarla birlikte bkz. AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

33. Haksız yere dava açan veya dava açılmasına sebebiyet veren kişinin karşı tarafın yaptığı masraflardan sorumlu tutulması suretiyle mali bir külfete katlanması, yargılama masraflarının bu kişi üzerinde bırakılmasını gerektirmektedir. Başka bir ifadeyle, yargılama giderinin haksız çıkan taraftan tahsil edilmesi, davada haklı çıkan tarafın o dava nedeniyle uğradığı zararın ortadan kaldırılmasını sağlamaktadır (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

34. Haklı çıkan tarafın zararının giderilmesine yönelik söz konusu amacın etkili bir yargılama yapılarak yargılama sonunda maddi gerçeğe ulaşılması açısından da önemli olduğu açıktır. Bu itibarla yargı mercilerince hükmedilecek vekâlet ücretiyle ilgili alt ve üst sınırın öngörülmesi tarafların avukatın hukuki yardımından faydalanarak etkili ve güvenceli bir yargılama yapılmasını sağlayarak maddi gerçeğin sağlıklı bir şekilde ortaya çıkmasına katkı sunacaktır (AYM, E.2023/54, K.2023/90, 4/5/2023, § 38).

35. Bununla birlikte davacı tarafın gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi, davalı tarafın idare ya da devlet olduğu hukuk davaları ile idare ve vergi davalarında devletin kamu görevlisi statüsünde bulunan avukatlar veya hukukçular tarafından takip edilmesi hâlinde davacı aleyhine (idare lehine) hükmedilen vekâlet ücretinin maktu miktardan az, üç katından fazla olmamasının, davalı idarenin zararının karşılanması amacına hizmet ettiği söylenemez. Bu durumda idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmesinin gereksiz davaların açılmasının önlenmesini amaçladığı söylenebilir. Esasen tarafların gerçek ya da özel hukuk tüzel kişisi olduğu hukuk davalarında da davacının aleyhine karar verilmesi hâlinde ödeyeceği vekâlet ücretinin belirtilen sınırlar içinde kalması söz konusu amacın sağlanmasına katkı sunabilir. Bu itibarla kuralın meşru bir amaca yönelik olduğu açıktır.

36. Kuralla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın Anayasa'ya aykırı olmaması için aynı zamanda ölçülü olması gerekir. Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan *ölçülülük* ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın amaca ulaşmaya elverişli olmasını, *gereklilik* amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

37. Bu bağlamda kuralla dava değerine bakılmaksızın davanın reddi ya da kabulü hâlinde aleyhine karar verilen tarafın (gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi) ödeyeceği vekâlet ücretinin Tarifede belirlenen maktu vekâlet ücretine göre belirli sınırlar içinde olmasının haklı çıkan tarafın dava sebebiyle yüklendiği avukatlık masrafının telafisi amacına ulaşma bakımından elverişli olduğu anlaşılmaktadır.

38. Öte yandan davada haklı çıkan taraf ile avukat arasında düzenlenen avukatlık sözleşmesindeki ücretin her bir sözleşmede çok farklı miktarlarda olması mümkündür. Hükmedilecek vekâlet ücretinin tespitinde avukatlık sözleşmesinde belirlenen tutarın esas alınmasının farklı ve haksız uygulamalara yol açabileceği açıktır. Bu durum konusu ve sebebi birbiriyle tamamen aynı olan davalarda farklı vekâlet ücretlerine hükmedilmesine davada haksız çıkan bazı kişilerin benzer durumdaki diğer kişilere nazaran yüksek miktarlarda vekâlet ücreti külfetiyle karşılaşmasına sebebiyet verebilecektir. Dolayısıyla yargılama sonucunda haksız çıkan kişi aleyhine hükmedilecek vekâlet ücreti tutarının belirlenmesinde haklı çıkan kişinin avukatıyla yaptığı sözleşmedeki ücretin değil standarda bağlanmış bir tarifenin esas alınmasının meşru amaca ulaşma bakımından gerekli olmadığı söylenemez.

39. Davanın konusunun para olması ya da parayla değerlendirilebilir nitelikte olması hâlinde vekâlet ücreti ve harç gibi yargılama giderlerinin bu değere göre belirlenmesi gerektiği söylenebilir. Bu durumda tarafların avukata ödediği ücret davanın değerine göre değişebilecektir. Ancak bazı durumlarda davada haklı çıkan tarafın avukata ücret ödemesinden kaynaklanan zararının giderilmesi için davanın değerinden bağımsız olarak objektif ve kabul edilebilir miktarlarla maktu vekâlet ücretleri belirlenebilir. Nitekim dava değerinin düşük olması hâlinde dahi avukatın dava nedeniyle sarf edeceği emek ve mesainin ortalama bir değeri bulunmaktadır. Dolayısıyla yargılama giderlerine katlanmak zorunda kalan tarafın haklılığının tespit edilmesi durumunda uğrayacağı zararın giderilmesi için kendisine ödenecek vekâlet ücreti bakımından asgari ve üst sınırı belirlenmesi mümkündür.

40. Davaların niteliği dikkate alınarak vekâlet ücretinin kapsam ve sınırlarının belirlenmesinde anayasal ilkelere bağlı kalmak kaydıyla kanun koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır. Ancak zararı gidermek, abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun talepleri önlemek amacıyla öngörülen vekâlet ücretinin haksızlığı tespit edilen taraf aleyhine -dava değeri dikkate alınmaksızın- hükmedilirken miktar itibarıyla tarafların mahkemeye erişimini imkânsız hâle getirmemesi ya da ciddi ölçüde zorlaştırmaması gerekir. Bu konuda yapılacak değerlendirmede mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamada amaçlanan kamu yararı ile bireyin hakları arasında sağlanması gereken adil dengeye dikkat edilmelidir.

41. Kural kapsamında tarafların lehine ya da aleyhine karar verilmesi hâlinde hükmedilecek vekâlet ücreti için öngörülen maktu vekâlet ücreti her yıl TBB tarafından yayımlanan Tarifede dava türlerine göre farklı değerlerde belirlenmektedir. Başka bir ifadeyle kurala göre yargı mercilerince avukatlık ücret tarifesinde yazılı miktardan az ve en fazla üç katına kadar karşı tarafa yükletileceği belirtilen avukatlık ücreti, hukuk, ceza ve idari yargılamalara konu pek çok dava türünde maktu olarak öngörülen farklı miktarlarda yargılama giderlerini gündeme getirmektedir.

42. Nitekim Kanun'da vekâlet ücreti ile ilgili düzenlemelerin yapılacağı belirtilen 21/9/2023 tarihli ve 32316 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2023-2024 yılı dönemine ait Tarifemin ikinci kısmının birinci bölümünde yer alan konu para olsa veya para ile değerlendirilebilse bile maktu ücrete bağlı hukuki yardımlarda ödenecek vekâlet ücreti farklı dava türleri için 4.700 TL ile 20.900 TL arasında, ikinci kısmının ikinci bölümünde yer alan konu para olmayan veya para ile değerlendirilemeyen hukuki yardımlara ödenecek vekâlet ücreti ise hukuk ve ceza yargılamalarında farklı nitelikteki davalar için 3.600 ile 67.700 TL arasında belirlenmiştir.

43. Anayasa Mahkemesi koruma tedbirleri nedeniyle açılan tazminat davasında hükmedilecek vekâlet ücretine yönelik düzenleme öngören 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesinin (9) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin "...ödenecek miktar Tarifede sulh ceza hâkimliklerinde takip edilen işler için belirlenen maktu ücretten az,..." bölümünü incelediği kararında söz konusu bölümü öncelikle tazminat davasının davacısı yönünden Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleri kapsamında ele almıştır. Anayasa Mahkemesi, anılan bölüm uyarınca hükmedilecek nispi vekâlet ücretinin asgari sınırı olarak öngörülen ve Tarifede sulh ceza hâkimliklerinde takip edilen işler için belirlenen maktu vekâlet ücretinin ülke şartlarında makul ve kabul edilebilir düzeyde olduğunu belirterek mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın ulaşılmak istenen meşru amaç bakımından orantılı olduğu sonucuna ulaşmıştır (AYM, E.2023/54, K.2023/90, 4/5/2023, §§ 31-34).

44. Anılan kararda bölüm ayrıca tazminat davasının davalısı olan idare (Hazine) yönünden Anayasa'nın 2. maddesi çerçevesinde değerlendirilmiştir. Kararda davalı Hazine aleyhine hükmedilecek nispi vekâlet ücretinin asgari sınırı olarak öngörülen ve Tarifede sulh ceza hâkimliklerinde takip edilen işler için belirlenen maktu vekâlet ücretinin, makul ve kabul edilebilir

bir düzeyde olduğu ifade edilerek bölümün orantılı olduğuna hükmedilmiştir (AYM, E.2023/54, K.2023/90, 4/5/2023, §§ 39, 40).

45. Bu itibarla kuralla yargı mercilerince dava değerinden bağımsız olarak karşı tarafa yükletilecek vekâlet ücreti için avukatın emeği, çabası, işin önemi, niteliği ve davanın süresi gibi hususları gözönüne almak suretiyle Tarifeye göre belirlenen maktu vekâlet ücretinin alt ve üst sınırının ülke şartlarında makul ve kabul edilebilir düzeyde olduğu, dolayısıyla kuraldaki kamu yararının gerekleri ile bireyin hakları arasındaki dengenin bozulmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca yargı merciinin taraflar aleyhine vekâlet ücretine hükmederken neden asgari sınırdan uzaklaştığına yönelik gerekçelerini kararda göstermesi gerektiği ve buna ilişkin itirazların kanun yolu açık olan davalarda üst derece mahkemeleri nezdinde ileri sürülmesinin mümkün olduğu açıktır.

46. Kaldı ki davacının davasının kısmen reddedilmesi hâlinde dahi haklılığı tespit edilen kısım yönünden (değere bakılmaksızın) davacı lehine aynı miktarlarda vekâlet ücretine hükmedilmesi de söz konusu olabilecektir.

47. Bu itibarla tarafların gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi ya da bir tarafının devlet olduğu düşük değerli hukuk veya idari ve vergi davalarında aleyhine karar verilen tarafın ödeyeceği vekâlet ücretinin Tarifede belirlenen maktu miktardan az ve üç katından fazla olmamasının kişilerin mahkemeye erişimlerini imkânsız hâle getirdiği ya da katlanılmaz ölçüde zorlaştırdığı söylenemez.

48. Diğer yandan kural *dava değerinin düşük olduğu yargılamalarda idare veya devlet aleyhine karar verilmesi yönünden* incelendiğinde; davacı veya davalı tarafın idare ya da devlet olduğu hukuk davaları ile idare ve vergi davalarında dava değeri dikkate alınmadan davacı veya davalı gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi lehine hükmedilen vekâlet ücretinin Tarifedeki maktu ücrete göre belirlenen alt sınırdan az ve üç katından fazla olmaması dava değerinin düşük olduğu uyuşmazlıklarda idare veya devletin daha fazla vekâlet ücretinden sorumlu olması sonucunu doğurmaktadır.

49. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

50. Anayasa'nın 142. maddesinde "*Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.*" hükmüne yer verilmiştir. Buna göre yargılama usulüne ilişkin kuralların belirlenmesi ve bu konuda ihtiyaç duyulan düzenlemelerin yapılması, bu kapsamda tarafların yaptığı hangi tür giderlerin yargılama gideri olarak kabul edileceği ile yargılama gideri adı altında hükmedilecek vekâlet ücretinin hangi ölçütlere göre tespit edileceğinin belirlenmesi anayasal ilke ve sınırlar içinde kanun koyucunun takdirindedir.

51. Kanun koyucu takdir yetkisi kapsamında anılan düzenlemeleri yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle de bağlıdır. Bu ilke gereğince bir kural ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin bulunması zorunludur (AYM, E.2021/18, K.2022/97, 8/9/2022, § 20).

52. Kuralla idare veya devletin taraf olduğu hukuk davaları ile idare ve vergi davalarında idare veya devlet aleyhine (davacı veya davalı gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi lehine) hükmedilecek vekâlet ücretinin Tarifede yazılı maktu ücrete göre belirtilen sınırlar içinde olması, ilgili tarafın avukat yardımından faydalanarak etkili bir yargılama yapılmasına ve bu suretle maddi gerçeğin daha sağlıklı bir şekilde ortaya çıkarılmasını katkı sunacağı açıktır. Bu itibarla kuralın meşru bir amaç taşımadığı söylenemez.

53. Davada haksız çıkan tarafa yükletilecek vekâlet ücreti bakımından alt ve üst sınırların öngörülmesinin objektif ve kabul edilebilir nedenlerinin bulunduğu gözetildiğinde kuralın anılan meşru amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olduğu anlaşılmaktadır.

54. Ancak kuralla ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir denge de bulunması zorunludur. Yargılama sonunda haklılığı tespit edilerek davayı kazanan tarafın hukuki yardım karşılığında katlandığı masrafların bir kısmının haksız olan taraftan tahsil edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla yargılama gideri olan vekâlet ücretinin bir kısmını hukuken korunmayacak şekilde dava açılmasına sebebiyet veren idare veya devletin karşılaması beklenir.

55. Dava değerinden bağımsız olarak yargı mercilerince davalı idare veya devlet aleyhine yükletilecek vekâlet ücretiyle ilgili Tarifede öngörülen alt ve üst sınırın makul ve kabul edilebilir bir düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralda Tarifedeki maktu ücrete göre belirlenen vekâlet ücretiyle kamu yararını sağlama amacı arasında makul denge kurulmadığı söylenemez.

56. Buna karşın kural *dava değerinin yüksek olduğu yargulamalarda gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişileri lehine karar verilmesi yönünden* incelendiğinde; tarafların gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olduğu ya da bir tarafı devlet olan hukuk veya idari ve vergi davalarında lehine karar verilen taraf için hükmedilecek vekâlet ücretinin oransal hesaplama (nispi vekâlet ücreti) yerine Tarifede önceden belirlenmiş maktu ücretin alt sınırı ya da üç katına kadar hükmedilmesi, taraflar (gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi) lehine daha az vekâlet ücretinin takdir edilmesi sonucunu doğuracaktır.

57. Kuralın *dava değerinin düşük olduğu yargulamalarda idare veya devlet aleyhine karar verilmesi* yönünden incelenen kısımda Anayasa'nın 2. maddesi çerçevesinde meşru amaç, elverişlilik ve gereklilik ilkeleri kapsamında belirtilen gerekçeler bu kısım yönünden de geçerlidir.

58. Dava değerinden bağımsız olarak açılan her davanın tarafları açısından belirli ölçülerde ortalama bir maliyeti bulunmaktadır. Bunun yanı sıra konusu para veya parayla değerlendirilebilse bile uyuşmazlığın niteliği gereği bazı davalarda yargılama giderlerine hükmedilirken dava değerinden bağımsız değerlendirme yapılması gerekebilir. Örneğin vergi ya da idari davalar gibi devletin tek tarafı yaptığı yüksek miktardaki vergilendirme veya parasal nitelikteki cezai işlemlerine karşı açılan davalar ile ortaklığın giderilmesi, ihtiyati haciz ya da tüketici mahkemelerinde görülen belirli davalarda dava değeri dikkate alındığında ilgili taraf lehine veya aleyhine yüksek oranlarda yargılama giderine hükmedilebileceği açıktır. Kanun koyucunun söz konusu davaların bu niteliğini de dikkate alarak tarafların yüksek miktarlarda vekâlet ücreti tehdidi altında kalmaması amacıyla dava değerinden bağımsız olarak bu konularda belirli sınırlar öngörmesi doğal karşılanabilir. Ancak öngörülen bu sınırlar arasında hükmedilecek vekâlet ücretiyle tarafların dava açılmakla katlanacağı külfet arasında makul bir denge kurulmalıdır.

59. Özellikle davanın nitelik itibarıyla karmaşık ve çözümünün zor olması hâlinde vekilinin harcayacağı emek ve mesainin fazla olacağı kuşkusuzdur. Dolayısıyla tarafların katlanacağı bu külfetin avukatın hukuki yardımından etkili ve güvenceli bir şekilde yararlanması, bu suretle yargılamada maddi gerçeğin sağlıklı bir şekilde ortaya çıkarılması amacını zedelememesi ya da ortadan kaldırmaması gerekir.

60. Tarifenin 1. maddesinin (3) numaralı fıkrasında Tarifede belirlenen miktarlar altında vekâlet ücretinin kararlaştırılmayacağı, Tarife hükümleri altında kararlaştırılan akdi vekâlet ücretlerinin, Tarifede belirlenen değerler üzerinden kararlaştırılmış olarak kabul edileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla lehine Tarifede belirlenen alt sınırdan vekâlet ücretine hükmedilen tarafın sözleşmeyle avukatına ödeyeceği ücret nedeniyle oluşan zarar miktarının da en az Tarifede belirlenen maktu vekâlet ücreti kadar olacağı ve bu durumun ilgili tarafın vekâlet sözleşmesi

nedeniyle uğradığı zarardan daha fazla lehine vekâlet ücreti hükmedilmesi imkânını ortadan kaldıracığı anlaşılmaktadır.

61. Bunun yanı sıra bazı durumlarda yargılamada Tarifedeki maktu ücretin üzerinde (Tarifede yazılı miktarın üç katına kadar) hükmedilen vekâlet ücreti aynı zamanda vekâlet sözleşmesinde belirlenen ücretin de üzerinde olabilir. Avukatın emeği, çabası, işin önemi, niteliği ve davanın süresi gibi nesnel ölçütlerle en fazla maktu ücretin üç katına kadar hükmedilecek ücretin standarda bağlanmış ortalama ve kabul edilebilir bir maliyeti ifade ettiği açıktır. Tarafların kendi aralarında yaptıkları sözleşmede belirlenen ücretin öznel ve denetlenebilir bir ölçütünün olmaması nedeniyle taraf açısından bu ücrete göre değerlendirilebilecek bir zararın da her durumda gerçek maliyeti (zararı) ifade etmeyebileceği, dolayısıyla bu durumun kuralla ulaşılmak istenen -lehine karar verilen tarafın zararının giderilmesi şeklindeki- meşru amacı ortadan kaldırmayacağı anlaşılmaktadır.

62. Bu itibarla hukuk, idari ve vergi uyuşmazlıklarında davalarının niteliği, yargılama süreci, sarf edilen emek ve mesai gibi ölçütler dikkate alınarak kural kapsamında yargı mercilerince taraflar lehine maktu ücrete göre belirlenen alt ve üst sınırlar içinde vekâlet ücretine hükmedilmesine imkân tanınmasının makul olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca davanın kısmen kabulüne kısmen reddine karar verilmesi hâlinde (değere bakılmaksızın) taraflar lehine aynı miktarlarda vekâlet ücretine hükmedilmesi de söz konusu olabilecektir.

63. Diğer yandan yargı mercilerince bu sınırlar içinde düşük veya yüksek miktarda vekâlet ücretine hükmedilmesi durumunda da buna ilişkin gerekçelerin kararda gösterilmesi gerektiği, kanun yolu açık olan davalarda bu yöndeki itirazların üst derece mahkemeleri nezdinde ileri sürülmesinin mümkün olduğu anlaşılmaktadır.

64. Dolayısıyla kuralda öngörülen sınırlar arasında dava değerinin yüksek olduğu yargılamalarda taraflar lehine daha az vekâlet ücretine hükmedilmesiyle tarafların dava açmakla ya da haksız bir şekilde davaya muhatap olmakla katlanacakları külfet arasındaki makul dengenin ortadan kaldırıldığı söylenemez. Bu itibarla kuralla taraflar lehine hükmedilecek vekâlet ücreti için öngörülen alt ve üst sınırın hedeflenen meşru amaç bakımından ölçülü olduğu açıktır.

65. Bununla birlikte kuralın *ceza davalarında sanık ve katılan yönünden* ayrıca değerlendirilmesi gerekir. Anayasa'nın 36. maddesinde herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanarak yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilirken iddia ve savunmada başvurulacak *meşru vasıta ve yollar* arasında avukatların teknik bilgilerinden ve tecrübelerinden yararlanmanın da bulunduğu açıktır. Bu itibarla avukat yardımından yararlanma adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil ve bu hakkın doğal sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

66. Sanık veya katılanın 5271 sayılı Kanun kapsamında belirli durumlarda isteğe bağlı ya da zorunlu olarak atanan müdafî dışında vekâlet sözleşmesiyle serbest olarak ücret karşılığında avukat yardımından faydalanması söz konusu olabilir. Dolayısıyla hakkında verilen beraat kararı nedeniyle haksız bir şekilde suç isnadına maruz kaldığı tespit edilen sanığın ödediği avukatlık ücreti ile suç konu fiil nedeniyle mağdur veya şikâyetçi olan katılanın -sanığın cezalandırılması veya güvenlik tedbiri uygulanması hâlinde- avukatın hukuki desteği karşılığı katlanmak zorunda olduğu masrafların giderilmesi adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Bununla birlikte kişinin vekâlet sözleşmesiyle bir avukatın hukuki yardımından faydalanması, katılan ve sanık açısından iddia ve savunmanın etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayarak adil yargılanma hakkına işlerlik kazandırmaktadır.

67. Öte yandan Anayasa'nın 36. maddesine "...*adil yargılanma...*" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (c) bendinde bir suç ile itham edilen herkesin kendisini bizzat savunma veya *seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanma*, eğer avukat tutmak için gerekli maddi imkânlardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilme hakkı düzenlenmiştir.

68. Sanık veya katılanın belirli durumlarda 5271 sayılı Kanun'a göre atanan müdafî dışında kendilerini daha iyi temsil edebileceklerini düşündükleri özel avukatın hukuki desteğinden yararlanması hususunda devlet tarafından gerekli koşulların oluşturulması gerekir. Çünkü haksız olarak suç isnadına muhatap olan sanığın beraat etmesi hâlinde ya da suçtan zarar gören mağdur veya şikâyetçinin sanığın mahkûmiyeti durumunda yargılama nedeniyle katlandığı masrafların karşılanmasının, bu kişilerin özel olarak avukat yardımından faydalanarak yargılamaya etkin bir şekilde katılmalarına ve böylece ceza yargılamasında maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına katkı sunacağı açıktır.

69. Kural ceza yargılamalarında sanığın aleyhine ya da lehine veya katılanın lehine hükmedilecek vekâlet ücretinin Tarifede avukatlık ücret tarifesinde yazılı miktardan az ve üç katından fazla olamayacağını öngörmektedir.

70. Kuralın atıfta bulunduğu Tarifenin 14. maddesinde ceza davalarında hükmedilecek vekâlet ücretleri düzenlenmiştir. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasında kamu davasına katılma üzerine, mahkûmiyete ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi hâlinde vekil ile temsil edilen katılan lehine Tarifenin ikinci kısmının ikinci bölümünde yer alan -konusu para olmayan veya para ile değerlendirilemeyen hukuki yardımlar için maktu olarak belirlenen-avukatlık ücretinin sanığa yükletileceği, bu hükmün katılanın Kanun gereğince görevlendirilen vekili bulunması durumunda kovuşturma için ödenen ücretten mahsup edilerek uygulanacağı belirtilmiştir.

71. Maddenin (4) numaralı fıkrasında ise beraat eden ve vekil veya müdafî ile temsil edilen sanık yararına Hazine aleyhine maktu vekâlet ücretine hükmedileceği, bu hükmün sanığın Kanun gereğince görevlendirilen müdafinin varlığı durumunda kovuşturma için Hazineden alınan ücretin mahsubu suretiyle uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

72. Dolayısıyla kurala göre ceza yargılamasında sanığın beraat etmesi hâlinde davanın niteliğine göre Tarifede belirlenen maktu vekâlet ücretinden az olmamak üzere üç katına kadar sanık lehine vekâlet ücretine hükmedilebilecektir. Yine sanık hakkında suçluluk tespitinin yapıldığı durumlarda suçtan zarar gören mağdur veya katılan lehine de aynı şekilde vekâlet ücretine karar verilebilecektir.

73. Kuralın sanık bakımından iki yönü bulunmaktadır. Suçluluk tespitinin yapıldığı hâllerde katılana ödenmek üzere sanık aleyhine hükmedilen vekâlet ücreti ile sanığın beraat etmesi durumunda sanık lehine karar verilecek vekâlet ücretidir. Yargılama sonunda suçluluk tespitinin yapıldığı hâllerde haksız olarak dava açılmasına neden olan sanığın yargılama giderlerine ve bu kapsamda katılanın avukat masrafını karşılaması, mahkûmiyet kararının doğal bir sonucudur. Sanığın katılana ödeyeceği vekâlet ücreti bakımından kural kapsamında öngörülen alt ve üst sınırların makul ölçüde olduğu dikkate alındığında kuralın sanık açısından hak arama özgürlüğünü zedeleyen bir yönü bulunmamaktadır.

74. Sanık veya katılanın hukuki yardımından faydalandığı avukata ödeyeceği ücret kanunda belirlenen sınırlar içinde vekâlet sözleşmesiyle tespit edilmektedir. Dolayısıyla taraflarca

sözleşmenin kendi şartları çerçevesinde yüksek miktarlarda avukatlık ücretinin kararlaştırılması mümkündür. Kurala göre mahkemece sanık veya katılan lehine Tarifede belirlenen alt ve üst sınırlar arasında vekâlet ücretine hükmedilmesi, bu kişilerin sözleşmeyle belirlenen ve bu sınırları aşan yüksek miktarlardaki vekâlet ücretlerinin bir kısmını karşılamaları zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Başka bir ifadeyle kural nedeniyle sanık ve katılanın hukuki yardımına başvurduğu avukata sözleşme gereğince ödediği vekâlet ücretinin Tarifeyi aşan kısmına yargılama gideri olarak kendileri katlanmak zorunda kalmaktadır.

75. Yargılama sonucunda mahkemece haklılık durumuna göre sanık veya katılan lehine vekâlet ücretine hükmedilirken vekâlet sözleşmesinde yer alan miktarın esas alınması kişiler yönünden farklı ve öngörülemez nitelikte vekâlet ücretlerinin ortaya çıkmasına neden olabilir. Nitekim kişilerin suç nedeniyle uğrayacakları zarar algısı, ekonomik sosyal durumları da dikkate alındığında oldukça belirsiz ve yüksek miktarlarda sözleşmeye bağlı vekâlet ücretlerini gündeme getirebilecektir. Bu durumda mahkemelerce sözleşmede belirlenen bedel üzerinden yüksek miktarlarda hükmedilecek yargılama giderlerinin sanık (katılan lehine karar verilmesi durumunda) ve kamu (sanığın lehine karar verilmesi hâlinde) üzerinde ağır ve katlanılmaz bir külfet oluşturacağı açıktır.

76. Bu itibarla yargılama gideri olarak hükmedilecek vekâlet ücretinin tespitinde esas alınacak meblağın sanık veya katılanın avukat yardımından faydalanma hakkını zedelemeyecek ölçüde nesnel olarak belirli, öngörülebilir nitelikte ve kabul edilebilir miktarda olması, aleyhe vekâlet ücreti hükmedilen sanık ve kamu üzerinde de çok ağır ve ciddi bir etki yaratmayacak, adalet ve hakkaniyet duygusunu zedelemeyecek makul bir oranda olması gerekmektedir.

77. Katılanın ve sanığın hukuki yardım almak için yaptıkları avukat masrafinin karşılanması amacıyla her yıl güncellenen Tarife uyarınca belirlenen alt ve üst sınırın makul ve kabul edilebilir düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kurala göre katılan ve sanığın Tarifede belirlenen miktarın üzerinde kalan vekâlet ücretine katlanmak zorunda bırakılmaları avukat yardımından yararlanmalarını imkânsız hâle getirmemektedir. Kaldı ki bu kişilerin isteğe bağlı veya zorunlu müdafilik kapsamında tercih edebilecekleri bir avukat vasıtasıyla yargısal süreçte temsil edilmelerine engel bir durum bulunmamaktadır.

78. Bu nedenle kural kapsamında ceza yargılamasında sanık veya katılan lehine Tarifede belirlenen alt ve üst sınırlar içinde vekâlet ücretine hükmedilmesinin, bu kişilerin avukat yardımından faydalanma hakkını ortadan kaldırdığı ya da kısıtladığı söylenemez.

79. Bu itibarla davalının idare veya devlet olduğu idari ve vergi davaları ile devletin, gerçek kişilerin veya özel hukuk tüzel kişilerinin karşılıklı taraf olduğu veya yalnızca gerçek kişilerin veya özel hukuk tüzel kişilerinin davacı ya da davalı sıfatının bulunduğu hukuk davalarında dava değerine bakılmaksızın yargı mercilerince Tarifedeki maktu ücrete göre belirlenen alt ve üst sınır arasında vekâlet ücretine hükmedilmesini öngören kuralla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın ulaşılmak istenen meşru amaç bakımından orantılı olduğu, katılan veya sanığın kendilerini vekil ile temsil ettirdiği ceza davaları açısından ise bu kişilerin avukat yardımından yararlanma hakkını zedelediği anlaşılmaktadır. Ayrıca kural kapsamında dava değerinin düşük olduğu yargılamalarda idare veya devlet aleyhine Tarifeye göre belirlenen sınırlar içinde karar verilmesine imkân tanınması hukuk devleti ilkesine aykırılık oluşturmamaktadır.

80. Diğer yandan Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasında davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğu belirtilmiştir. Kural kapsamında yargı mercilerince karşı tarafa yükletilecek vekâlet ücretinin alt ve üst sınırının makul ölçülerde belirlendiği dikkate alındığında haksızlığı kısmen veya tamamen tespit edilen tarafın bu

Esas Sayısı : 2021/58
Karar Sayısı : 2024/14

miktarlardan sorumlu tutulmasının davaların en az giderle sonuçlandırılmasını öngören anayasal ilkeyle çelişen bir yönü de bulunmamaktadır.

81. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 13., 36. ve 141. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

V. HÜKÜM

19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 31/10/1980 tarihli ve 2329 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle değiştirilen 169. maddesinin "...avukatlık ücret tarifesinde yazılı miktardan az ve üç katından fazla olamaz." bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE 23/1/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR